

Uchwała Nr XLIV/286/2023

Rady Gminy Gościeradów

z dnia 28 lutego 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2025

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz 40) i art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn. Dz. U z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.) Rada Gminy Gościeradów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2023 – 2025 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Gościeradów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2023 r.

Przewodniczący Rady
Gminy Gościeradów
Krzysztof Galant

C

C

2

*Załącznik
do Uchwały nr XLIV/286/2023
Rady Gminy Gościeradów
z dnia 28 lutego 2023 roku*

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE GOŚCIERADÓW NA LATA 2023-2025

GOŚCIERADÓW – 2023 R

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Rola i funkcje społeczne rodziny	4
2. Zagrożenia współczesnej rodziny	6
3. Diagnoza społeczna sytuacji rodzin w Gminie Gościeradów	7
3.1. Metodologia opracowania diagnozy	7
3.2. Charakterystyka sytuacji społecznej rodzin na terenie Gminy Gościeradów	8
3.3. Problemy rodzin zamieszkujących na terenie Gminy Gościeradów	8
4. Założenia programowe i kierunki działań na rzecz rodziny	13
4.1. Założenia programowe	15
4.2. Kierunki działań programowych	16
5. Cele programu wspierania rodziny	18
6. Opis wdrażania programu	21
7. Koszt realizacji i źródła finansowania programu	22
8. Monitoring i ewaluacja programu	23
9. Harmonogram realizacji programu	24

Wprowadzenie

Program Wspierania Rodziny w Gminie Gościeradów na lata 2023-2025 jest dokumentem stanowiącym podstawę do planowania i wdrażania działań na rzecz wspierania rodzin zamieszkujących na obszarze Gminy.

Podstawę prawną do opracowania i wdrażania programu stanowi zapis zawarty w treści art.176 pkt.1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U.2022 r. poz. 447 z późn. zm.) Program uwzględnia całokształt zadań określonych powyższą ustawą dla samorządu gminy i stanowi uszczegółowienie celów strategicznych wytyczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2021-2027 przyjętej uchwałą Nr XXXI/196/2021 Rady Gminy Gościeradów z dnia 9 grudnia 2021 roku.

Program w swojej treści nawiązuje do kierunków działań określonych w treści Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025, przyjętego uchwałą Nr XXIII/383/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 lutego 2021 roku, którego celem jest „Profesjonalne wsparcie rodzin województwa lubelskiego w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich, celem zapewnienia ich trwałości i stabilności oraz sprawnie działający system pieczy zastępczej dostosowany do zmieniających się warunków i potrzeb”.

Zakres wspierania rodziny określony w niniejszym programie odpowiada zapisom zawartym w art.10 ust.3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i obejmuje głównie obszary działania podmiotów samorządowych Gminy Gościeradów w zakresie promowania roli i funkcji rodziny w jej środowisku.

Program składa się z części wprowadzającej do tematyki funkcjonowania rodziny i jej funkcji społecznych, diagnozy problemów rodzin wychowujących dzieci, części zawierającej założenia programowe opracowane na podstawie sprawozdań z realizacji zakończonych już programów wspierania rodziny w minionych latach oraz części opisującej cele i działania prowadzące do ich osiągnięcia. Działania programu zostały wpisane w harmonogram uwzględniający ich zakres, realizatorów oraz terminy realizacji. W końcowej części programu zamieszczono informację o finansowaniu działań, monitorowaniu i ewaluacji procesu wdrażania. Program podlega uchwaleniu w trybie określonym przepisami o samorządzie gminnym. Wszelkie zmiany i modyfikacje programu powinny być przeprowadzone z zachowaniem trybu jego uchwalenia.

1. Rola i funkcje społeczne rodziny

Rodzina zapewnia ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Rodzinę określa się bardzo często jako grupę społeczną, stanowiącą duchowe zjednoczenie szczupłego grona osób, skupionych we wspólnym ognisku domowym aktami wzajemnej pomocy i opieki, oparte na wierze w prawdziwą lub domniemaną łączność biologiczną, tradycję rodzinną i społeczną. Grupę rodzinną wyróżnia spośród innych grup współwystępowanie takich cech jak „wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność, ciągłość biologiczna oraz wspólna kultura duchowa”¹. Rodzina będąca małą grupą społeczną jest podstawową i naturalną formą opieki nad dzieckiem, ponieważ stanowi pierwszy i najważniejszy podmiot wychowania. Wychowanie w rodzinie zawiera się w całokształcie oddziaływań rodziny podejmowanych świadomie i celowo, zmierzających do zapewnienia wzrastającym w rodzinie młodemu pokoleniu jak najlepszego przygotowania do dorosłości, samodzielności, świadomego i prawidłowego pełnienia ról społecznych.

Rodzina jako środowisko wychowawcze i jako instytucja w systemie wychowawczym spełnia ważne funkcje społeczne:

- opiekuńczą, wyrażającą troskę o zabezpieczenie bytu materialnego i zdrowie rodziny,
- emocjonalną, polegającą na zaspokojeniu potrzeby bliskich kontaktów, które umożliwiają nawiązywanie relacji społecznych, sprzyjają kształtowaniu cech charakteru i umiejętności współżycia w grupie,
- socjalizacyjną, polegającą na uczeniu i rozwijaniu zainteresowań poznawczych, kształceniu umiejętności i nawyków pracy, radzenia sobie z problemami,
- aktywizacji twórczej, polegającej na rozbudzaniu zainteresowań, pobudzaniu do samokształcenia i samodoskonalenia się.

Wymienione wyżej funkcje są nierozdzielne ze względu na ich wzajemne powiązania. Działania opiekuńcze podejmowane przez rodzinę mają na celu zaspokojenie podstawowych potrzeb biologicznych dziecka, wyrażają troskę o zabezpieczenie bytu materialnego – zapewnienia pożywienia, właściwych warunków snu, wypoczynku, troskę o zdrowie i ochronę przed niebezpieczeństwem. Rodzina wypełniając swoje funkcje kształtuje u dziecka nawyki i przyzwyczajenia związane z zaspokajaniem tych potrzeb, tworzy

¹ R. Wroczyński, *Pedagogika społeczna*, PWN, Warszawa 1979, s.48

podbudowę społeczno – kulturową, stwarza warunki do kształtowania potrzeb wyższego rzędu, głównie poznawczych prowadzących do rozwoju i realizacji zainteresowań.

Rodzina nie może być zastąpiona przez inne instytucje w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb psychicznych, zwłaszcza, że dla prawidłowego rozwoju dziecka trzeba znacznie więcej niż zapewnienie opieki czysto materialnej. Chodzi tu o poczucie przynależności do kogoś, oparcie, uczucie rodziców i osób bliskich. Warunki te są niezbędne do prawidłowego rozwoju dziecka i przygotowania go do życia w społeczeństwie. Stwierdza się bowiem, że kierownicza rola rodziców w kształtowaniu osobowości dziecka polega na takim organizowaniu trybu życia i aktywności, by poza zaspokajaniem potrzeb biologicznych i uczeniem dziecka, w jaki sposób te potrzeby zaspokajać, rozbudzać u dziecka potrzeby psychospołeczne, kształtować jego uczucia, intelekt, wyobraźnię. Psychologiczny mechanizm wpływu rodziny opiera się głównie na dostarczaniu dziecku doświadczeń społecznych, których wyniki mają wpływ na wszelkie uczenie się oraz motywuje do podejmowania działań.

Zaspokajanie potrzeb emocjonalnych jednostek nabiera obecnie nowego znaczenia. Rodzina prawidłowo wypełniająca swe zadania wychowawcze może najbardziej skutecznie przeciwdziałać różnym niekorzystnym zjawiskom, zarówno w okresie dzieciństwa jak i w okresie intensywnego dojrzewania młodzieży, kiedy to wzrasta krytycyzm, poszukiwanie swego miejsca w życiu, a jednocześnie zaznacza się silne oddziaływanie – nie zawsze wychowawczo korzystne – grup rówieśniczych. Najogólniej chodzi tu o wyposażenie dziecka w takie zasoby, które nie tylko ułatwiają kontakty społeczne, ale też sprzyjają kształtowaniu równowagi emocjonalnej, kształtują odporność na trudne sytuacje, zapobiegają frustracjom, umożliwiają proces adaptacji społecznej.

Przed rodziną stoją ważne zadania w zakresie kształtowania stosunku dziecka do pracy. Rodzina jest grupą, w której dziecko może zdobyć umiejętności wykonywania prostych czynności w zakresie zaspokajania potrzeb życiowych, przygotowania posiłków, utrzymania higieny osobistej i porządku wokół siebie, a nade wszystko może pomóc dziecku zrozumieć sens pojęć; odpowiedzialność, zaangażowanie i współpraca.

Każda rodzina stwarza własne środowisko kulturowe w ramach ogólnej kultury życia społecznego. Dostarcza dziecku wzorów zachowań, uczy sposobów radzenia sobie w różnych sytuacjach życiowych ale też wartościowania rozmaitych zjawisk społecznych. Rodzina uczy organizować sobie pracę, spędzać wolny czas, przygotowuje dziecko do odbioru dóbr kultury poprzez ukierunkowanie jego kontaktów z kulturą we własnym i szerszym środowisku społecznym. Wszystkie te znane i analizowane od pokoleń funkcje rodzinny także

współcześnie są kluczowe w procesie rozwoju rodziny, chociaż ich realizacja niekiedy napotyka pewne trudności.

2. Zagrożenia współczesnej rodziny

Dokonujące się we współczesnym świecie zmiany społeczno-kulturowe, obyczajowe, ekonomiczne, polityczne i światopoglądowe wywołują głębokie przeobrażenia w rodzinie. Nasila się zjawisko dezorganizacji rodziny, obserwuje się zaburzenia w zakresie struktury, funkcji, więzi i relacji między członkami rodziny. Pojawia się nieudolność i bezradność w wychowaniu dzieci oraz różnorodne zachowania dysfunkcyjne (patologie) w rodzinie. Zjawiska te często są przyczyną zaburzeń w rozwoju dzieci i młodzieży. Istotnymi czynnikami ryzyka tkwiącymi w środowisku rodzinnym są przede wszystkim:

- zaburzenia w zakresie struktury rodziny (rozwoły, separacje) generujące wzrost liczby rodzin rozbitych, samotnie wychowujących dzieci oraz związków nieformalnych i rodzin zrekonstruowanych,
- nieprawidłowości w zakresie więzi interpersonalnych w rodzinie, które są coraz słabsze, rozluźnione, nacechowane negatywnymi emocjami. Czynniki determinujące zaburzenia więzi to konflikty w rodzinie, nieprawidłowa komunikacja, negatywne postawy członków rodziny wobec siebie wzajemnie, niedostateczny poziom empatii.
- negatywne postawy rodzicielskie, takie jak; unikanie kontaktu z dzieckiem, emocjonalne odrzucenie dziecka, postawa nadmiernie opiekuńcza bądź nadmiernie wymagająca, które powodują zaburzenia rozwojowe u dzieci,
- brak konsekwentnego systemu wychowawczego; błędy wychowawcze, nieprawidłowe style wychowania (zwłaszcza styl liberalny lub autokratyczny), niedostarczanie dziecku właściwych wzorów osobowościowych,
- nadmierna koncentracja rodziców na pracy, karierze i własnych sprawach, a tym samym brak czasu poświęcanego dziecku - dziecko rozwija się w środowisku, które nie zaspakaja jego podstawowych potrzeb: bezpieczeństwa, akceptacji, miłości,
- zaburzenia w zakresie hierarchii wartości rodziców charakteryzujące się relatywizmem, chaosem w zakresie wartości, dominacja wartości instrumentalnych (kariera, sukces, pieniądze, umiejętności) nad wartościami uniwersalnymi (prawda, dobro, piękno, wiara, uczciwość, odpowiedzialność, rodzina). Sprzyja to rozwojowi postaw liberalnych nastawionych na promowanie wolności „od wszystkiego” oraz

niczym nie skrepowanego konsumpcjonizmu, co w konsekwencji prowadzi do rozwoju postaw roszczeniowych, egoistycznych, a nawet zaniku sensu życia i zaburzeń tożsamości.

Wymienione wcześniej sytuacje zwiększają prawdopodobieństwo ryzyka wystąpienia zaburzeń rozwoju dzieci i młodzieży. Obecnie spotyka się też rodziny, w których rodzice nie zapewniają dzieciom właściwych warunków rozwoju, lub zapewniają te warunki na minimalnym poziomie. Powodem tego stanu są nie tylko wymienione wcześniej dysfunkcje rodziny, ale niekiedy warunki ekonomiczne i status społeczny rodzin, zwłaszcza rodzin wiejskich, które utrzymują się z rolnictwa. W tych rodzinach sporadycznie obserwuje się zachowania dysfunkcyjne, ale status ekonomiczny rodzin ogranicza możliwości zabezpieczenia potrzeb rozwojowych dzieci, dlatego też należy podejmować coraz bardziej intensywne działania wspomagające takie rodziny na wszystkich możliwych płaszczyznach funkcjonowania społecznego.

3. Diagnoza społeczna sytuacji rodzin w Gminie Gościeradów

3.1. Metodologia opracowania diagnozy

Diagnoza społeczna dotycząca sytuacji rodzin mieszkających na obszarze Gminy Gościeradów została opracowana przez pracowników jednostek realizujących Program Wspierania Rodziny w Gminie Gościeradów przy zachowaniu zasady koordynacji programu zapewnionej przez Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie.

Diagnoza sytuacji rodzin została opracowana z zastosowaniem metody statystycznej, w ramach której analizie poddano sprawozdania z działań na rzecz rodzin zgromadzone w dokumentacji Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie, który ustawowo ewidencjonuje informacje o rodzinach doświadczających różnych problemów oraz formach wsparcia udzielanych rodzinom. Dane statystyczne uszczegółowiono opiniami specjalistów pracy z rodziną, pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, kuratorów itp. Uzupełnieniem badań diagnostycznych były wnioski wynikające z analizy sytuacji rodzin korzystających z różnorodnych form wsparcia, zwłaszcza objęte wsparciem przez asystentów rodziny. Diagnozę przeprowadzono w odniesieniu do rodzin wychowujących dzieci do 18 roku życia, zamieszkujących na terenie miejscowości zlokalizowanych w Gminie Gościeradów.

3.2. Charakterystyka sytuacji społecznej rodzin na terenie Gminy Gościeradów

Badania diagnostyczne przeprowadzone na potrzeby opracowania programu pokazują spadek ogólnej liczby rodzin wychowujących dzieci na terenie Gminy. Taka sytuacja może być odzwierciedleniem zarówno zmian demograficznych, jakie obserwuje się na terenie całej Polski, charakteryzujących się mniejszą dzietnością oraz procesami demograficznymi, głównie migracją rodzin do ośrodków miejskich, zapewniających zatrudnienie i lepsze warunki ekonomiczne. Podobny trend obserwuje się wśród liczby rodzin objętych pomocą i wsparciem w zakresie wychowania dzieci. Poniżej zamieszczono szczegółowe zestawienie obrazujące liczbę rodzin obejmowanych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie, w tym liczbę rodzin wychowujących dzieci do 18 roku na przestrzeni siedmiu minionych lat.

Udział procentowy rodzin z dziećmi
w ogólnej (rzeczywistej) liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej

Rok	Rzeczywista liczba rodzin objętych pomocą*	Liczba rodzin z dziećmi objęta pomocą**	%
2017	442	223	50,4
2018	440	192	43,6
2019	411	172	41,8
2020	310	109	35,1
2021	291	98	33,6
2022	327	116	35,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03 (*Dział 2-Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą, ** Dział 4-Typy rodzin objętych pomocą społeczną)

Przedstawione wartości potwierdzają, że coraz mniej rodzin korzysta z różnych form wsparcia i pomocy na terenie Gminy Gościeradów. W grupie rodzin objętych wsparciem maleje też odsetek rodzin z dziećmi. Fakt ten nie oznacza jednak, że w rodzinach wychowujących dzieci nie obserwuje się żadnych problemów. Charakterystyka problemów rodzin zaprezentowana jest w dalszej części opracowania.

3.3. Problemy rodzin zamieszkujących na terenie Gminy Gościeradów

Dane statystyczne pokazują istotne zmniejszenie się liczby rodzin z problemami ekonomicznymi, co jest efektem wdrożenia krajowych programów wsparcia finansowego na

rzecz rodziny, między innymi Programu „Rodzina 500 +” i „Dobry Start”. Programy te zapewniają rodzinom świadczenia pieniężne, co wpływa na poprawę jakości życia rodzin. Nie wszystkie rodziny wychowujące dzieci radzą sobie samodzielnie pod względem ekonomicznym. Choć liczebność ich z każdym rokiem jest mniejsza, to jednak pewna grupa rodzin wymaga pomocy na poziomie lokalnym.

**Rodziny z terenu Gminy Gościeradów wychowujące dzieci, objęte wsparciem
w ramach pomocy społecznej**

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2017	223	906
2018	192	791
2019	172	705
2020	109	431
2021	98	391
2022	116	470

Źródło: Opracowanie własne GOPS na podstawie sprawozdań MP i PS 03 (Dział 4. Typy rodzin objętych pomocą)

Jak pokazuje powyższe zestawienie odsetek rodzin wychowujących dzieci i korzystających z pomocy społecznej zmniejszył się w okresie minionych siedmiu lat o 41%, co pozwala stwierdzić, że trudna sytuacja ekonomiczna rodzin wychowujących dzieci jest coraz mniej dotkliwym problemem. To dowodzi, że wydatki związane z zaspokajaniem potrzeb dzieci dla wielu rodzin przestają być problemem utrudniającym prawidłowe funkcjonowanie rodziny. Trudna sytuacja odczuwana jest przez część rodzin wielodzietnych, wychowujących troje i więcej dzieci, choć ten problem też wykazuje tendencję malejącą.

Rodziny wielodzietne objęte pomocą i wsparciem na terenie Gminy Gościeradów

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2017	54	300
2018	49	275
2019	43	240
2020	27	153
2021	26	145
2022	31	171

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03 (Dział 4 –typy rodzin)

Wśród rodzin wielodzietnych objętych systemem wsparcia na terenie Gminy Gościeradów dominują rodziny z dwójką dzieci, na kolejnych pozycjach plasują się rodziny z jednym dzieckiem a w dalszej kolejności rodziny z trojgiem i więcej dzieci. Wielodzietność

nie jest postrzegana w kategoriach dysfunkcji rodzin, ale dla rodzin rolniczych, których na terenie Gminy jest zdecydowana większość, wychowywanie liczego potomstwa jest wyzwaniem przy uzyskiwaniu niewielkich dochodów z rolnictwa. Odpowiedzią na te wyzwania jest między innymi polityka społeczna państwa oferująca rodzinom wsparcie w postaci Programu „500+”, Programu „Za życiem” oraz lokalne rozwiązania na poziomie Gminy, w tym umorzenia zobowiązań podatkowych, zapewnienie dożywiania dla dzieci w szkołach, organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży, system stypendialny oraz inne działania wspierające rodziny wychowujące dzieci.

W ogólnej liczbie rodzin objętych systemem wsparcia na poziomie Gminy Gościeradów obserwuje się także liczbę rodzin niepełnych.

Rodziny niepełne (wychowujące dzieci) objęte pomocą i wsparciem na terenie Gminy

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2017	47	139
2018	36	107
2019	38	110
2020	43	137
2021	31	101
2022	33	106

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03(Dział 4 –typy rodzin)

Samotne rodzicielstwo jest często powodem niedostatku, zaniedbań opiekuńczych powiązanych z niewydolnością wychowawczą, niekiedy jest powiązane ze schorzeniami, niepełnosprawnością i innymi problemami utrudniającymi radzenie sobie w wychowaniu dzieci.

Jako jedną z dysfunkcji rodzin zamieszkujących na obszarze Gminy Gościeradów zauważa się bezradność rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i wychowaniu dzieci. Problem ten występuje w nielicznej grupie rodzin, ale nie należy go lekceważyć ze względu na dobro dzieci, które powinny wychowywać się w jak najlepszych warunkach.

Liczba rodzin w problemami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2017	137	572
2018	112	479
2019	60	239

2020	33	112
2021	29	98
2022	57	237

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03(Dział 3-Powody przyznania pomocy)

Jak pokazuje powyższe zestawienie w Gminie Gościeradów liczba rodzin niewydolnych wychowawczo ma dość wyraźną tendencję malejącą, co jest przejawem coraz lepszego rozpoznania problemu przez pracowników jednostek odpowiedzialnych za wspieranie rodziny oraz wyrazem troski o zapewnienie lepszych warunków do wychowania dzieci. W niektórych rodzinach obserwuje się trudności wychowawcze związane z brakiem wzorców oraz deficytami społecznymi. W nielicznych rodzinach pojawiają się zachowania destrukcyjne związane z nadużywaniem alkoholu i przemocą.

Problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych skutkują koniecznością interwencji w sprawy rodziny, niekiedy wymagają ograniczenia władzy rodzicielskiej rodzicom, objęcie kuratelą sądu lub asystenturą. Na terenie Gminy te formy wsparcia stosowane są w nielicznych rodzinach. Asystentura może być zadaniem współfinansowanym przez Gminę.

Mimo ogólnie dobrej sytuacji rodzin wychowanie dzieci, ich rozwój, zapewnienie odpowiedniego poziomu nauki i możliwości wyposażenia w jak najlepszy potencjał przygotowujący dzieci wychowujące się w rodzinach do dorosłego życia jest jednym z ważniejszych priorytetów w planowaniu działań na rzecz rozwoju Gminy. W działaniach Gminy i jej jednostek zasadne jest wspieranie rodziny w pokonywaniu nawet najmniejszych problemów zagrażających jej trwałości. Udzielane rodzinom wsparcie ma na celu ochronę macierzyństwa, pomoc w rozwiązywaniu trudnych życiowych problemów oraz zapobieganie niekorzystnym zjawiskom powodującym trudności rozwojowe dzieci i młodzieży. Priorytetem w działaniu lokalnych podmiotów wspierających rodziny wychowujące dzieci jest przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego w różnych formach, co jest ważnym działaniem w dobie zmniejszającej się dzietności rodzin. Na terenie Gminy Gościeradów działania te są prowadzone w stosunku do coraz większej liczby rodzin wielodzietnych oraz rodzin w których macierzyństwo i proces wychowania dzieci może być zagrożony.

Liczba rodzin objętych pomocą z powodu ochrony macierzyństwa i wielodzietności

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2017	19	91
2018	27	125
2019	43	206
2020	38	184
2021	37	172
2022	19	97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03(Dział 3 - Powody przyznania pomocy)

Problemy z jakimi borykają się rodziny zamieszkujące na terenie Gminy Gościeradów są zróżnicowane, a najwyraźniej widoczne są problemy socjalne. Odpowiedzią na identyfikowane problemy są formy pomocy oferowanej dzieciom i ich rodzinom. Jedną z takich form stanowi dożywianie dzieci w szkołach i placówkach edukacyjnych. Dzieci objęte dożywianiem pochodzą z rodzin mniej zamożnych, które spełniają kryterium uprawniające do korzystania z pomocy socjalnej i programu osłonowego „Posilek w szkole i w domu”. Szczegółowe informacje o tej formie wsparcia przedstawia tabela zamieszczona poniżej.

Liczba dzieci korzystających z dożywiania w Gminie Gościeradów

Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2017	365	204	849	173 524,00
2018	319	175	741	155 652,00
2019	285	155	653	121 180,00
2020	164	86	363	38 971,00
2021	146	75	321	55 933,00
2022	153	78	337	87 074,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03 (Dział 2B)

Jak pokazuje zestawienie liczba dzieci zakwalifikowanych do dożywiania wykazuje tendencję spadkową, co powoduje także mniejsze obciążenie finansowe Gminy. Dane w zestawieniu pokazują też znacznie mniejsze koszty dożywiania w latach 2020-2021, co jest odzwierciedleniem sytuacji epidemicznej spowodowanej rozprzestrzenianiem się wirusa COVID-19 oraz okresowej realizacji procesu kształcenia w formach on-line, co powodowało pozostawanie dzieci w domach.

Przedstawiona powyżej charakterystyka pokazuje, że problemy rodzin z dziećmi na terenie Gminy dotyczą najczęściej kwestii socjalnych. Na kolejnych miejscach plasują się zaniedbania opiekuńcze, wychowawcze oraz wielodzietność i samotne rodzicielstwo.

Niewielkie i malejące natężenie problemów społecznych rodzin wychowujących dzieci uzasadnia wdrożenie programu o charakterze profilaktyczno-kompensacyjnym, aby promować rolę i funkcje rodziny oraz wychowanie oparte na tradycji, kulturze, wartościach patriotycznych. Rodzinom, które doświadczają trudności w obszarze wychowania dzieci należy zapewnić jak najskuteczniejszą pomoc i wspierać we właściwym wypełnianiu funkcji rodzicielskich a rodzinę traktować jako największą wartość dla wychowania przyszłych pokoleń.

4. Założenia programowe i kierunki działań na rzecz rodziny

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest jednym z wielu zadań samorządu gminy określonych w treści art.7 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, wypełniających jednocześnie treść preambuły ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Preambuła podkreśla fakt, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami. Biorąc pod uwagę, że to gmina jako wspólnota działająca przez wybrane demokratycznie organy i utworzone na jej terenie instytucje jest obowiązana zapewnić gwarancję stabilnego rozwoju należy traktować program wspierania rodziny jako narzędzie, które umożliwi kompleksowe i rzetelne podejście do problemów rodzin będących mieszkańcami Gminy Gościeradów.

Rodzina stanowi dla dziecka najlepsze naturalne środowisko, w którym otoczone indywidualną opieką ma możliwość zaspokojenia swoich potrzeb, dzięki czemu może się prawidłowo rozwijać. Rodzina wypełniająca prawidłowo swoje zadania stanowi dla wychowujących się w niej dzieci, źródło oparcia i bezpieczeństwa, gwarantuje prawidłowe kształtowanie postaw, odpowiedzialności oraz poczucia własnej wartości.

Dokonujące się współcześnie przemiany społeczno - gospodarcze często jednak zaburzają dotychczasową stabilność i równowagę w rodzinach. Niektóre rodziny stają w obliczu różnorodnych problemów i są bezradne w ich przezwyciężeniu. Uzależnienia,

przemoc w rodzinie, niezaradność i brak umiejętności wychowawczych to główne problemy dezorganizujące życie rodzin.

Podstawą do rozwiązania problemów rodzin jest skuteczne wsparcie w budowaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych jej członków. W przypadku występowania problemów w rodzinie wsparcie powinno być udzielone jak najwcześniej. W przypadkach zagrożenia wystąpieniem nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny wsparcie powinno mieć charakter profilaktyczny, ochronny. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania norm i wartości niezbędnych do pełnego i odpowiedzialnego pełnienia ról społecznych w dorosłym życiu.

Rodzina, w pierwszej kolejności powinna mieć możliwość samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami, co pozwala jej zwiększyć szansę na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz stymulować aktywność własną, wyzwalać potencjał i pozwalając na nabywanie nowych umiejętności. W przypadkach zagrożeń dla prawidłowego wychowania dzieci w społeczności lokalnej powinna być stosowana taka polityka społeczna aby zapewniać stabilne warunki do wprowadzenia do dorosłości młode pokolenia mieszkańców. Szczególnym narzędziem w ramach lokalnej polityki społecznej może być pomoc społeczna, która, wspierając rodziny powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin poprzez przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu własnych zasobów. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współudziału w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej, zwłaszcza w kontekście ochrony dobra dziecka.

W pracy z rodziną ważna jest zasada pomocniczości, a istotnym jej wymiarem jest kompleksowy zakres pomocy na rzecz osoby i rodziny. Społeczność nie może ingerować w sprawy, z którymi rodziny są w stanie poradzić sobie same, a ingerować i wspierać jedynie tam gdzie pomoc jest niezbędna. Nie należy zastępować ani ograniczać aktywności i samodzielności poszczególnych rodzin. Pomoc instytucjonalna występuje w sytuacji, gdy rodzina, jej otoczenie czy środowisko lokalne staje przed problemami, których samodzielnie nie potrafi rozwiązać. W konstruowaniu założeń skutecznej polityki społecznej na poziomie lokalnym należy pamiętać o wspieraniu, a nie wyręczaniu w realizacji zadań.

Analizując opracowane przez OPS Gościeradów sprawozdania z wdrażania Programu Wspierania Rodziny wcześniejszych lat należy podkreślić, że znaczącej poprawie uległa sytuacja ekonomiczna rodzin wychowujących dzieci. Potwierdzeniem poprawiającej się

sytuacji ekonomicznej rodzin są dane pokazujące, że zmalała liczba rodzin objętych wsparciem w ramach świadczeń pomocy społecznej.

4.1. Założenia programowe

W tym stanie rzeczy w ramach programu zdecydowano się utrzymać na dotychczasowym poziomie stan dbałości o dobro wszystkich mieszkańców, w tym dobro rodziny i dzieci wychowujących się w rodzinach. Zdecydowano się podejmować wszelkie działania mające na celu ochronę rodziny i przyjmując następujące założenia:

- 1) Program wspierania rodziny w Gminie Gościeradów na lata 2023- 2025 jest dokumentem nawiązującym do Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2021-2027, której jednym z celów jest „Zagwarantowanie kompleksowego wsparcia rodzinom dysfunkcyjnym, w których wychowują się dzieci”. Zakłada się, że osiągnięcie celu wzmocni rolę i funkcję rodziny na terenie Gminy.
- 2) Program wspierania rodziny obejmuje trzyletni okres realizacji zgodnie z wymogiem wskazanym w art. 176 pkt.1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Trzyletni okres umożliwia wdrożenie planowanych działań, i daje szansę pełnej realizacji programu.
- 3) Program wspierania rodziny adresowany jest do rodzin wychowujących dzieci w wieku do 18 roku życia, w tym też rodzin, którym sąd ograniczył władzę rodzicielską, a rodziny zostały poddane kuratelii, asystenturze lub dzieci z tych rodzin zostały umieszczone w pieczy zastępczej. Takie podejście powoduje możliwość wspierania rodzin starających się o odzyskanie władzy rodzicielskiej oraz powrót dzieci do rodziny biologicznej. Działaniami w ramach programu mogą być też rodziny oczekujące na potomstwo i przygotowujące się do roli rodzica.
- 4) Program wspierania rodziny w Gminie Gościeradów na lata 2023-2025 jest programem o charakterze profilaktycznym, nakierowanym na wspieranie roli i funkcji rodziny w środowisku lokalnym oraz umożliwienie wychowywania się dzieciom i młodzieży w jak najlepszych warunkach sprzyjających kształtowaniu dojrzałych i odpowiedzialnych postaw obywatelskich.
- 5) Wspieranie rodziny może i powinno odbywać się z jej aktywnym udziałem, bowiem wiele zadań w programie można wykonać metodą partycypacji społecznej (przy zaangażowaniu osób i rodzin).

- 6) Wsparanie rodziny i dziecka na poziomie lokalnym jest bardziej skuteczne i tańsze, niż ponoszenie kosztów na współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej. U uwagi na fakt, że pobyt dziecka poza rodziną biologiczną w myśl art.175 pkt.5 ustawy o wspieraniu rodziny jest wydatkiem gminy – zasadne jest podejmowanie wszelkich działań zapobiegających konieczności ponoszenia tego typu wydatków.

Działania w „Programie wspierania rodziny w Gminie Gościeradów na lata 2023-2025” ukierunkowane są na profilaktykę w obszarze wspieranie rodziny oraz wzmocnienie roli i funkcji rodziny w środowisku lokalnym.

4.2. Kierunki działań programowych

Doniosłą rolę w organizowaniu pomocy i opieki dziecku oraz rodzinie w środowisku lokalnym odgrywa polityka społeczna nakierowana na pomoc rodzinie. Podstawowym celem realizowanym w ramach polityki społecznej jest pomoc i wsparcie w zaspokojeniu podstawowych potrzeb jednostek i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz wspieranie w pokonywaniu życiowych trudności. Politykę społeczną realizowaną w działaniach państwa i samorządu obowiązane są wspierać siły tkwiące w środowisku lokalnym. Nadrzędnym celem zintegrowanych działań jest doprowadzenie do samodzielności życiowej osób i rodzin, a więc sytuacji, w której osoby i rodziny wyjdą z systemu wsparcia i zaczną samodzielnie i prawidłowo funkcjonować w środowisku. Cele te można osiągnąć między innymi przez tworzenie i realizację lokalnych programów wspierania rodzin, które promują pracę z rodziną w formie:

- 1) wsparcia socjalnego (finansowego);
- 2) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- 3) terapii i mediacji;
- 4) usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- 5) pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- 6) organizowania dla rodzin spotkań zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”, mających na celu wymianę doświadczeń rodzin oraz zapobieganie izolacji.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że „praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną biologiczną” – zgodnie

z zapisem art.10 ust.4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jest to przejaw nowego podejścia do rodziny stanowiącej nierozłączną strukturę odpowiedzialną za los przyszłych pokoleń oraz szansą daną rodzinie niewydolnej wychowawczo, aby mogła powrócić do pełnienia właściwych funkcji społecznych.

W kontekście wskazanych wyżej podstaw teoretycznych w Programie przyjęto trzy główne kierunki działań:

- 1) profilaktykę wychowawczą – rozumianą jako neutralizowanie wpływu czynników powodujących potencjalne zagrożenie rozwoju biologicznego, społecznego i kulturalnego. Polega to na ujawnieniu zarówno uwarunkowań negatywnych, zaburzających rozwój, jak też tych elementów środowiska, które obecnie nie wywołują zagrożenia, ale w przyszłości mogą zaburzyć prawidłowy przebieg rozwoju jednostki.
- 2) kompensację społeczną – rozumianą jako wyrównywanie braków środowiskowych, społecznych, zdrowotnych, itp. Są to braki pierwotne, które w sprzężeniu mogą wywoływać braki wtórne, objawiające się nieprawidłowościami rozwoju biologicznego, społecznego czy kulturalnego. Wyrównywanie braków środowiskowych może mieć charakter pomocy socjalnej dziecku i rodzinie oraz pomocy wychowawczej.
- 3) ratownictwo – działanie z zewnątrz w razie nagłego pogorszenia sytuacji rodziny, choroby, niepełnosprawności, kryzysu lub zdarzeń losowych - doraźnie zwalczające pierwsze skutki tych zdarzeń.

Program Wspierania Rodziny w Gminie Gościeradów na lata 2023-2025 jest programem o charakterze profilaktyczno - kompensacyjnym, nastawionym na promowanie roli i funkcji rodziny przy wykorzystaniu zasobów rodziny i środowiska lokalnego, co znajduje uzasadnienie we wnioskach wynikających z diagnozy społecznej.

Działania w ramach Programu zaplanowano w trzech obszarach, których zakres obejmuje:

- 1) Dostarczanie rodzinom wsparcia finansowego, które pozwoli zaspokajać najważniejsze potrzeby rozwojowe dzieci oraz wspomaganie rodziców w nabywaniu takich umiejętności, które sprzyjając będą utrzymaniu dobrych warunków ekonomicznych a co za tym idzie lepszej organizacji życia rodzinnego i procesu wychowawczego.
- 2) Dostarczanie rodzinom wszechstronnej wiedzy na temat procesów rozwojowych oraz zaburzeń w rozwoju dzieci i młodzieży poprzez zapewnienie rodzinom poradnictwa i asystentury. Wiedza dostarczana dorosłym zajmującym się wychowaniem powinna obejmować dwa podstawowe nurty. Pierwszy to informacje dotyczące psychospołecznej charakterystyki rozwoju człowieka w różnych jego fazach. Szczególną uwagę w edukacji

rodziców należy zwracać na okres dojrzewania, gdyż w tej fazie rozwoju młodzi ludzie podejmują inicjacje w zakresie różnych zachowań ryzykownych, w tym spożywania alkoholu, zażywania środków psychoaktywnych itp. Drugi nurt edukacji rodziców to przekazanie wiedzy na temat zachowań ryzykownych, zwłaszcza istotne są informacje o przyczynach podejmowania tych zachowań, objawach, działaniach zapobiegających.

- 3) Stwarzanie warunków do integracji rodzin, uczestnictwa w życiu społecznym oraz promowanie rodziny jako podstawowej komórki społecznej na poziomie społeczności lokalnej. Kondycja moralna, kulturowa, polityczna i gospodarcza każdego społeczeństwa zależy bezpośrednio od tego jaka jest rodzina, jaka panuje w niej atmosfera emocjonalna, jakie wartości ceni a jakie odrzuca, jakie cele stawia przed swoimi dziećmi, jak rozwiązuje własne problemy, jak buduje swoją wspólnotę i jak łagodzi konflikty wynikające z trudności codziennego życia. Rodzinę traktuje się jako wspólnotę osób, najważniejszą postać życia społecznego, grupę podstawową dla każdego społeczeństwa, ośrodek przekazywania życia i kultury życia, posiadający decydujące znaczenie w kształtowaniu osobowości społecznej człowieka. Rozwój każdego społeczeństwa jest współzależny od rozwoju rodziny, ponieważ od niej zależy czy jego makrospołeczne cele zostaną urzeczywistnione czy też spotkają się z bardziej czy mniej czynną dezaprobatą. W rodzinie „jak w soczewce” kumulują się wszystkie procesy odzwierciedlające procesy kształtowania się społeczeństwa zarówno gminy czy powiatu jak całego makrospołeczeństwa.

Działania w ramach Programu Wspierania Rodziny w Gminie Gościeradów na lata 2023-2025 należy skierować głównie na usprawnianie umiejętności wychowawczych osób odpowiedzialnych za rozwój dzieci i młodzieży opierając się na założeniu, że sprawne wywiązywanie się przez dorosłych ze swojej roli sprawi, iż dzieci nie będą przejawiały zachowań dysfunkcyjnych i nie będą przyjmowały negatywnych wzorców zachowań społecznych w swoim dorosłym życiu.

5. Cele programu wspierania rodziny

Celem głównym Programu Wspierania Rodziny w Gminie Gościeradów na lata 2023-2025 jest *„Wzmacnianie roli i funkcji rodziny wychowującej dzieci oraz wspieranie jej rozwoju”*.

Zaplanowano, że cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację trzech celów szczegółowych, których zakres obejmuje:

1. Zapewnienie rodzinom jak najlepszych warunków do zaspokajania potrzeb rozwojowych dzieci.
2. Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych różnorodnego wsparcia, umożliwiającego jak najszybsze i skuteczne rozwiązywanie problemów rodziny.
3. Promowanie rodziny wychowującej dzieci na różnych płaszczyznach jej funkcjonowania i aktywności społecznej.

Dla celów szczegółowych zdefiniowano poniżej zamieszczone wskaźniki:

Dla celu numer 1:

- 1) Liczba rodzin wychowujących dzieci objętych świadczeniami pomocy społecznej np. zasiłek okresowy, celowy w danym roku.
- 2) Liczba rodzin, którym przyznano zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków w danym roku.
- 3) Liczba dzieci, którym udzielono wsparcia w postaci zasiłków rodzinnych i dodatków do tych zasiłków w danym roku.
- 4) Wartość kwotowa wypłaconych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków w danym roku.
- 5) Liczba rodzin, którym wypłacono świadczenia alimentacyjne na dzieci w danym roku.
- 6) Liczba dzieci, którym udzielono wsparcia w postaci świadczenia alimentacyjnego w danym roku,
- 7) Wartość kwotowa świadczeń alimentacyjnych w danym roku,
- 8) Liczba rodzin zakwalifikowanych do świadczeń w wysokości 4000 zł na mocy ustawy „Za życiem”.
- 9) Wartość kwotowa udzielonych świadczeń (4000 zł) w danym roku.
- 10) Liczba rodzin zakwalifikowanych do dożywiania dzieci w szkołach w danym roku.
- 11) Liczba dzieci objętych wsparciem w postaci dożywiania w danym roku.
- 12) Wartość kwotowa dożywiania dla dzieci w danym roku.
- 13) Liczba rodzin zakwalifikowanych do wsparcia w ramach programu „Dobry start” oraz innych form pomocy pieniężnej i rzeczowej.
- 14) Liczba dzieci wychowujących się w rodzinach zakwalifikowanych do wsparcia w ramach programu „Dobry start” oraz innych form pomocy pieniężnej i rzeczowej.
- 15) Wartość kwotowa udzielonego wsparcia w ramach programu „Dobry start” oraz innych form pomocy pieniężnej i rzeczowej.

Dla celu numer 2:

- 1) Liczba rodzin, którym udzielono porad specjalistycznych oraz objęto pracą socjalną w danym roku.
- 2) Liczba rodzin objętych asystenturą w danym roku.
- 3) Liczba dzieci w rodzinach objętych asystenturą w danym roku.
- 4) Liczba zatrudnionych asystentów rodziny.
- 5) Koszt zatrudnienia asystentów rodziny w danym roku.
- 6) Liczba pogadanek i spotkań edukacyjnych dla rodziców w danym roku.

Dla celu numer 3:

- 1) Liczba lokalnych imprez integracyjnych dla rodzin (np. Dzień Dziecka, Dzień Matki, Dzień Rodziny) oraz inne spotkania lokalne, na których może być promowana rodzina.
- 2) Koszt lokalnych imprez integracyjnych w danym roku.
- 3) Liczba innych inicjatyw promujących rodzinę jako naturalne i bezpieczne środowisko rozwoju przyszłych pokoleń w danym roku.
- 4) Koszt innych inicjatyw promujących rodzinę w danym roku.

Zakłada się, że realizacja celów Programu umożliwi uzyskanie trwałych rezultatów w funkcjonowaniu rodzin dysfunkcyjnych oraz wzmocni rolę rodziny w społeczności lokalnej. Wśród oczekiwanych rezultatów programu powinny pojawić się między innymi;

- Bezpieczeństwo socjalne rodzin.
- Odpowiedzialne wychowanie w rodzinie.
- Kształtowanie właściwych systemów norm i wartości.
- Opanowanie konkretnych umiejętności wychowawczych, takich jak nawiązywanie efektywnej współpracy z dzieckiem.
- Wyrażanie rodzicielskich oczekiwań w taki sposób, by były one przez dziecko respektowane i wykonywane.

Szczegółowy katalog działań zmierzających do osiągnięcia planowanych rezultatów oraz wskaźniki realizacji celów szczegółowych zdefiniowane w odniesieniu do poszczególnych działań i przedsięwzięć umieszczono w harmonogramie wdrażania programu, stanowiącym ostatni rozdział niniejszego programu.

6. Opis wdrażania programu

Koordynatorem odpowiedzialnym za wdrożenie programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej, który na terenie Gminy Gościeradów realizuje zadania publiczne wynikające z ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym oraz innych ustaw szczegółowo opisujących sposób realizacji zadań publicznych gminy.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w treści art. 10) wskazuje, że „Pracę z rodziną organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania na podstawie art. 190”. Gmina Gościeradów nie zleciła realizacji zadań podmiotom zewnętrznym, co oznacza, że wdrażanie zadań wynikających z programu pozostaje w największym stopniu przypisane Ośrodkowi Pomocy Społecznej, który realizuje zadania gminy w zakresie wspierania rodziny na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jeśli w trakcie wdrażania programu gmina zdecyduje o konieczności zlecenia części zadań wynikających z programu podmiotom zewnętrznym, może zastosować tryb określony ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W myśl zapisów tej ustawy organy jednostek samorządu terytorialnego mogą zlecić zadania:

- organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej;
- osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym działającym na podstawie odrębnych przepisów jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej.

Biorąc powyższe pod uwagę, wdrażanie programu może przebiegać na różnych poziomach począwszy od wdrażania programu przez jednostki organizacyjne samorządu, po współpracę partnerską pomiędzy jednostkami samorządu i podmiotami, którym samorząd zleci realizację określonych zadań w trybie określonym wyżej powołanymi przepisami prawa. W zlecaniu zadań preferowane będą procedury oparte na przepisach ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, promujące działania miejscowych organizacji pożytku publicznego z zachowaniem zasad konkurencyjności i najwyższej jakości rezultatów.

Jednym ze sposobów realizacji działań programowych będą projekty socjalne opracowywane przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej i wdrażane w partnerskiej współpracy z podmiotami uprawnionymi do podejmowania działań na rzecz społeczności lokalnej oraz z jej aktywnym udziałem.

7. Koszt realizacji i źródła finansowania programu

Koszt realizacji zadań/działań prowadzących do realizacji celów programowych będzie szacowany odrębnie dla poszczególnych celów z uwzględnieniem czasokresu ich realizacji. Zakłada się, że wydatki na realizację celów oscylować będą corocznie w granicach około 5 500 000 złotych.

Na wydatki związane z realizacją celów składają się:

- 1) Wartość kwotową wypłaconych rodzinom świadczeń finansowych w danym roku, przyznawanych na podstawie przepisów o pomocy społecznej,
- 2) Wartość kwotową wypłaconych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków w danym roku,
- 3) Wartość kwotową świadczeń alimentacyjnych w danym roku,
- 4) Wartość kwotową udzielonych świadczeń przyznawanych na podstawie przepisów ustawy „Za Życiem” (4000 zł) w danym roku,
- 5) Wartość kwotową dożywiania dla dzieci w danym roku.
- 6) Wartość kwotową udzielonego wsparcia w ramach innych form pomocy pieniężnej i rzeczowej.

Do oszacowania wydatków niezbędnych w realizacji celu nr 2 uwzględniono:

- 1) Koszt zatrudnienia asystentów rodziny w danym roku.
- 2) Koszt pogadanek i spotkań edukacyjnych dla rodziców w danym roku.

Do oszacowania wydatków niezbędnych w realizacji celu nr 3 uwzględniono:

- 1) Kwotę zaplanowaną na organizację Dnia Dziecka, Dnia Rodziny i innych imprez lokalnych.
- 2) Koszt innych inicjatyw promujących rodzinę w danym roku np. wydruk plakatów, ulotek i materiałów informacyjnych na temat roli i funkcji rodziny.

Źródła finansowania działań programowych to środki własne gminy oraz dotacje z budżetu państwa na finansowanie zadań zleconych gminie. Wdrażanie działań programowych może odbywać się z udziałem sponsorów oraz mieszkańców, zgodnie z zasadą partycypacji społecznej. Działania mieszkańców nie będą jednak przeliczane na wartości kwotowe (mogą zostać uznane jako wolontariat).

Szczegółowy koszt realizacji zadań prowadzących do osiągnięcia celów programu corocznie podlega zatwierdzeniu przez Radę Gminy Gościeradów w trybie przewidzianym w przepisach o finansach publicznych.

8. Monitoring i ewaluacja programu.

Monitorowanie działań prowadzących do realizacji celu głównego będzie prowadzone przez cały okres realizacji programu. Rezultaty programu weryfikowane będą w okresach rocznych, z uwagi na możliwość uzyskiwania danych na poziomie obowiązujących sprawozdań. Corocznie przygotowywane będzie sprawozdanie z realizacji programu i przedkładane Radzie Gminy.

Dokumentacja sprawozdawcza z realizacji programu może być współtworzona i wykorzystywana przez różne instytucje na poziomie gminy w tym podmioty, które w swoich celach statutowych prowadzą działania informacyjne i wspierające rodziny.

Kompleksowa ocena procesu wdrażania programu nastąpi w ostatnim roku jego realizacji. Elementami oceny będą wskaźniki realizacji poszczególnych celów szczegółowych oraz sposób w jaki cele szczegółowe umożliwiły osiągnięcie celu głównego.

Zakłada się, że planowane rezultaty realizacji programu będą:

- zgodne ze społecznym oczekiwaniem,
- efektywne – mogą zmienić dotychczasową rzeczywistość społeczną,
- ekonomiczne – ze względu na niewielkie nakłady finansowe,
- celowe – co potwierdzi diagnoza społeczna problemu wykonana w pierwszym kwartale roku następującego bezpośrednio po zakończeniu wdrażania programu.

Zakłada się, że działania zapoczątkowane w ramach programu wywołają pozytywną zmianę w funkcjonowaniu społeczności lokalnej. W przypadku nie osiągnięcia zamierzonych rezultatów działania programowe mogą być wydłużone w czasie na kolejny okres realizacji lub zmienione w określonym zakresie.

Program jest dokumentem otwartym, co pozwala na uszczegółowienie diagnozy, modyfikację celów szczegółowych i uzupełnienie działań na każdym etapie jego realizacji, jeśli zajdzie uzasadniona potrzeba.

9. Harmonogram realizacji programu.

Lp	<i>Cel szczegółowy</i>	<i>Działanie</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania</i>	<i>Uwagi</i>
1	Zapewnienie rodzinom wychowującym dzieci bezpieczeństwa socjalnego niezbędnego do zaspokajania potrzeb rozwojowych dzieci.	Dożywianie dzieci.	Na bieżąco	Samorząd Gminy/ OPS/ Szkoły/NGO	
		Przyznawanie zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków	w zależności od potrzeb	Samorząd Gminy/ OPS/NGO/Szkoły	
		Przyznawanie pomocy finansowej zasiłki okresowe, celowe dla rodzin z dziećmi			
		Przyznawanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego			
		Wypożyczenie dzieci w podręczniki i materiały edukacyjne			
		Przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych.			
2	Zapewnienie rodzinom przeżywającym problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych różnorodnego wsparcia, umożliwiającego jak	Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz rodzin problemowych.	na bieżąco	OPS	

	najszybsze i skuteczne rozwiązywanie problemów rodziny.	Organizowanie i prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla rodzin z problemami w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.	W zależności od potrzeb	OPS/PCPR/Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna /Inne podmioty	
		Prowadzenie asystentury rodzinnej /zatrudnienie asystentów w rodzinach problemowych.	W zależności od potrzeb zgłoszonych przez pracowników socjalnych	Samorząd Gminy /OPS	
		Działania edukacyjne (pogadanki, prelekcje spotkania edukacyjne) dla rodziców w zakresie prawidłowych postaw rodzicielskich oraz przestrzegania norm i wartości w wychowaniu dzieci.	W zależności od rozpoznanych potrzeb	OPS/ Szkoły/ Policja/PCPR, Poradnia Psychologiczna/pedagodzy szkolni i inne.	
3	Promowanie rodziny, w tym rodziny wychowującej dzieci na różnych płaszczyznach jej funkcjonowania i aktywności społecznej.		Na bieżąco	Samorząd Gminy/ OPS	
			Na bieżąco	Samorząd Gminy/ OPS	
		Inne formy pomocy finansowej lub rzeczowej Organizowanie gminnych imprez integracyjnych dla rodzin tj: „Dnia Dziecka” „Dnia Matki”, „Dnia Ojca” „Dożynek Gminnych” i innych imprez okolicznościowych .	Na bieżąco	Samorząd Gminy/ OPS	

